

An abstract graphic composed of several red elements: a large circle at the top right, a smaller circle below it, a thick diagonal line crossing the page from top-left to bottom-right, and a large semi-circle at the bottom right. The background is white.

Vi har genomfört Sveriges största dialog med unga

Fryshusandan, en treårig turné i hela Sverige

3000 av Sveriges unga har bevisat, berättat och intygat att de vill och kan vara med och förändra och påverka. Det gäller att vuxna låter dem göra det, genom att lyssna, involvera och överlåta ansvar.

FRYSHUSET

Vi har genomfört Sveriges största dialog med unga

Sammanfattning

Med idén Fryshusandan har vi varit ute på en 3 år lång turné genom Sverige, från september 2008 till maj 2011. Vi har haft 26 dialogkonferenser i olika regioner och träffat 120 kommuner från Gällivare i norr till Tomelilla i söder och lyssnat och samtalat med 7500 personer, varav 3000 unga. Vi har sett tydliga mönster - ungas behov och vardag är överraskande lika över hela Sverige.

Syftet med Fryshusets dialogkonferenser är att unga ska få göra sin röst hörd, att deras behov kommer upp på agendan och att samtal förs mellan unga och vuxna. Resultatet blir idéer till en handlingsplan för kommunens beslutsfattare om vilka åtgärder som behövs för att åstadkomma positiv förändring för unga.

Tydliga resultat vad ungdomar tycker och tänker kring sin situation

Resultat som presenteras i rapporten har framkommit utifrån en övning inspirerad av Open Space/ Förändringens fyra rum¹ samt de samtal Fryshuset haft före, under och efter alla dialogkonferenser.

Av allt vi sett, hört och dokumenterat är det tre avgörande huvudspår som framkommit;

- 1. Vuxna pratar för mycket, lyssnar för lite och litar inte på ungas förmåga till ansvar!**
Ungas uppfattning och upplevelser blir deras verklighet. Där vuxna inte lyssnar, inte skapar dialog och inte tar deras åsikter på allvar.
- 2. Vuxna betyder allt - men är vi vuxna uppgiften?**
Unga längtar efter vuxna förebilder som förstår utan att döma - som kan peka på alternativ utan att kritisera. Ofta nämner man någon bra polis eller lärare som spelat en avgörande roll i livet.
- 3. Brist på attraktiva mötesplatser leder till uppgivenhet och destruktiva alternativ!**
Mer än 60 procent av de traditionella (offentliga) organiserade mötesplatserna och kulturverksamheterna för unga når inte sin målgrupp. De har stannat i utvecklingen, tappat sitt mandat och genomslag.

Resultaten är samstämmiga över hela landet, men också svaren och lösningarna.

Vi måste skapa mötesplatser som attraherar unga att komma dit, på så sätt motarbetas negativa konsekvenser, såsom alkoholkonsumtion, risken att hamna med fel umgänge och otrygga situationer på gator och torg. Den viktiga och avgörande skillnaden mellan en lyckad mötesplats och en misslyckad är om behovet har uttryckts av och skapats i dialog med de unga och om vuxna förebilder finns där för ge stöd, inspiration och uppmuntran. Det gäller för vuxna att lyssna, involvera och överlåta ansvar. 3000 av Sveriges unga har dessutom berättat och intygat att de både kan och vill vara med och påverka och förändra.

Tack vare Familjen Erling Perssons Stiftelse har Fryshuset kunnat genomföra turnén med dialogkonferens där unga över hela landet har fått möjlighet att uttrycka sina tankar och fått bekräftelse på att deras röst och åsikter är viktiga. Fryshuset har nu ännu djupare kunskap och förståelse för hur vi ska fortsätta arbeta för att hjälpa unga till en bättre framtid, en framtid de själva ska vara med och forma.

---

¹ Open Space/ Förändringens fyra rum är en teori om förändring som baseras på Claes F. Janssens forskning vid Stockholms universitet. Grunden för teorin är en modell i fyra delar som visar hur en individ eller en grupp går genom olika stadier i en förändringsprocess. De fyra delarna är nöjdhet, censur/förnekande, förvirring/konflikt samt inspiration/förnyelse.

Vi har genomfört Sveriges största dialog med unga

Vi har lärt oss oerhört mycket under våra år ute på turné och nedan har vi sammanställt de huvudspår som framkommit från Open Space och den dialog Fryshuset haft före, under och efter konferenserna. Ett första konstaterande vi har gjort är att det finns stora likheter i hela landet om vad de unga är nöjda respektive missnöjda med i sin hemkommun, och vad de vill ska förändras för att förbättra sin situation. Det är ingen större skillnad vare sig det gäller norr eller söder, storstad eller småstad, eller mellan vad vuxna och unga tycker är de viktigaste ungdomsfrågorna.

Vi har också mött väldigt många bra verksamheter och eldsjälar som gör ett otroligt bra arbete med unga och som insett vilka framgångsfaktorerna är för att Sveriges unga ska må bra. De som lyckats med detta har mött de behov som listas nedan om vad unga anser är de viktigaste punkterna för dem.

Under de tre åren har vi genomfört dialog med ungefär 3000 unga som säger många olika saker men som vi här har brutit ner till tre huvudpunkter. Skulle alla Sveriges kommuner uppfylla dessa tre delar så skulle våra unga må bättre och utanförskapet minska.

1. **Vuxna pratar för mycket, lyssnar för lite och litar inte på ungas förmåga till ansvar!**

Ungas uppfattning och upplevelser blir deras verklighet. Där vuxna inte lyssnar, inte skapar dialog och inte tar deras åsikter på allvar.

- Exempel vi sett från Open Space är att vuxna gör aktiviteter för unga utan att tillfråga vad de vill ha. Sedan så undrar de varför de unga inte kommer till aktiviteten.

- Ett annat exempel är att vuxna klagar på bristande engagemang hos unga men förstår inte kopplingen mellan likgiltigheten och att de unga inte tror att deras åsikter kommer att tas på allvar.

2. **Vuxna betyder allt - men är vi vuxna uppgiften?**

Unga längtar efter vuxna förebilder som förstår utan att döma - som kan peka på alternativ utan att kritisera. Ofta nämner man någon bra polis eller lärare som spelat en avgörande roll i livet.

- Genomgående i de olika kommunerna nämns viktiga vuxna samt avsaknaden av vuxna, t.ex. lärare (bra och dåliga), polisen (unga vill ha ökad polisnärvaro), kändisar (speciellt lokala som inger hopp,) fritidsledare, idrottsledare och eldsjälar inom ungdomsverksamheter.

- Vad gör då dessa trygga vuxna enligt de unga: de lyssnar, finns där, är stödjande och uppmuntrande och skapar trygghet. De är ett mellanting mellan föräldrar och kompisar.

3. **Brist på attraktiva mötesplatser leder till uppgivenhet och destruktiva alternativ!**

Mer än 60 procent av de traditionella (offentliga) organiserade mötesplatserna och kulturverksamheterna för unga når inte sin målgrupp. De har stannat i utvecklingen, tappat sitt mandat och genomslag.

- Genomgående så nämns mötesplatser i alla rummen (nöjdhet, censur, missnöje och inspiration se not på sid 1). Antingen nämns mötesplatser som de är nöjda med, men allra oftast är det avsaknaden som kommer upp, eller att de som finns inte möter de intressen ungdomarna har. När inte rätt organiserade mötesplatser finns skapar de unga egna, t.ex. McDonalds, centralstationen eller torget, platser där trygga vuxna inte finns i närheten.

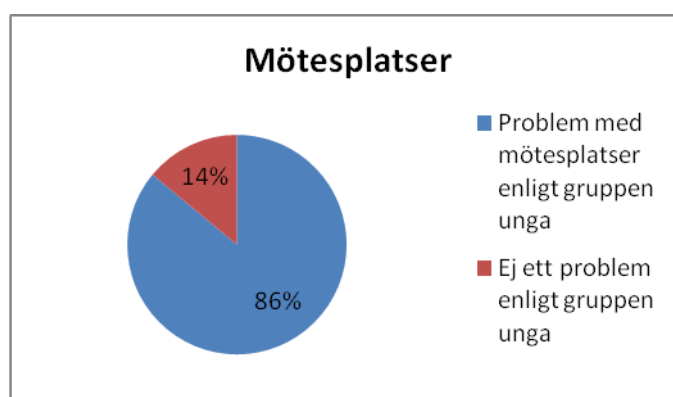
Ofta finns det mötesplatser, men som är skapade av vuxna och inte anpassade efter ungas intressen och behov. Här kommer de vanligaste synpunkterna,

- lokalerna (ska vara anpassade till det speciella intresset som finns)
- öppettiderna (ska vara öppna på helger, kvällar och lov)
- tillgängligheten (i nuläget ligger de fel, speciellt med tanke på bristande kommunikationer)
- arrangemang (som unga vill ha, inte vad de vuxna tror unga vill ha)

Orsak och verkan

Efterfrågan av mötesplatser ökar – 86 % av gruppen unga är missnöjda!

De studier Fryshuset genomfört genom Open Space visar på helt nya siffror och en markant ökning på efterfrågan av mötesplatser (gentemot studierna i kommande stycken). Att det ska finnas fler och mer attraktiva mötesplatser är en otroligt viktig fråga för unga. Framförallt är det ungdomar från 15 år och uppåt som upplever att det inte finns något att göra.

Figur 1: Avsaknaden/fel mötesplatser i kommunen enligt unga

86 procent av gruppen unga nämner i Open Space avsaknaden eller fel mötesplatser som ett av de fem största problemen som finns inom deras kommun. Samma siffra gäller för vuxna, 86 procent av dem tycker att detta var ett av de fem största problemen.

Mer än 60 procent av de traditionella (offentligt) organiserade mötesplatserna och kulturverksamheterna för ungdomar når idag inte sin målgrupp. Den siffran har arbetats fram genom kvalitativa intervjuer, samtal och workshops där verksamheterna ifråga själva berättat om sin situation. De har stannat i utvecklingen, tappat sitt mandat och genomslag. Många uttrycker en stor frustration, att de känner sig ensamma och påpekar att de inte vet var de ska börja för att komma vidare i sin utveckling. En lösning där många blir oroliga och ägnar sin tid åt att dölja sina brister och sitt behov av en gemensam satsning och samverkan.

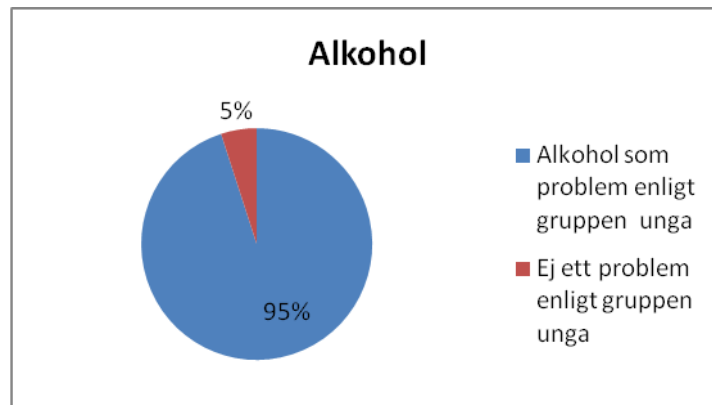
År 2005 gjorde Ungdomsstyrelsen en rapport om ungas fritidsvanor. De såg redan då att fler gymnasieungdomar än ungdomar på högstadiet känner att det finns för lite att göra på fritiden, 38 jämfört med 25 procent. De siffrorna stämmer mycket väl överens med de siffror som syns i luppens data från 2009, 39 respektive 26 procent. Studien i Open Space visar alltså på en enorm ökning av efterfrågan av mötesplatser.

Om det saknas mötesplatser och aktiviteter som attraherar unga (eller saknas över huvudtaget) leder det till spontana mötesplatser och handlingar för att fördriva tiden och få utlopp för kreativiteten.

Alkohol- ett lättillgängligt tidsfördriv som skapar stora problem

I nästan samtliga orter vi besökt uttryckte ungdomar att alkohol (och missbruk) är ett av det

allra största problemen. Det gäller dem själva, deras vänner och föräldrar som dricker, men också hur enkelt det är att få tag på alkohol. Langning har blivit ett stort problem som sprider sig ner i åldrarna. I Östersund sa fältarbetare under dialogkonferensen: *Här samlas alla ungdomar i hela Jämtland.* Med det menade han att de samlas på Storgatan för att hänga och dricka. *Det finns ju inget annat att göra som en ung kille uttryckte det.* I flera orter har ungdomar berättat att eftersom det finns dåliga och ibland inga kommunikationer alls att ta sig till och ifrån aktiviteter, sitter de istället hemma hos varandra och dricker eftersom det inte har något annat att göra.

Figur 2: Alkohol som problem i kommunen enligt unga

95 procent av gruppen unga nämner i Open Space alkohol som ett av de fem största problemen som finns inom deras kommun. 68 procent av de vuxna tycker att detta var ett av de fem största problemen.

De siffror som framkommit från Open Space stämmer inte överens med Folkhälsorapporten 2009, där det står att den totala alkoholkonsumtionen minskat de senaste fem åren. Samma rapport visade även att det i årskurs nio var 65 procent av flickorna och 58 procent av pojkarna som var alkoholkonsumenter (det vill säga dricker alkohol en gång om året eller mer). I ålderskategorin 16–29 år har mer än dubbelt så stor andel riskabla alkoholvanor.

En av fem barn och unga lever dessutom idag i ett så kallat dysfunktionellt hem, där missbruk utgör en stor del. Dessa unga behöver i allra högsta grad få hitta trygga och stabila mötesplatser där de kan möta stödjande vuxna, umgås med vänner och kanske framförallt bara vara barn utan det ansvar som ofta läggs på unga i ett dysfunktionellt hem.

Våldtäkter och våld – verklighetens konsekvens

När befintliga mötesplatser ligger på fel ställen eller saknas utifrån de ungas engagemang bildas ofta spontana mötesplatser där det är enkelt och centralt att träffas som t.ex. på torg, vid centralen, McDonald's eller parker, där det kan uppkomma otrygga situationer. Anledningen till dessa spontana mötesplatser och otrygga situationer beror också på att det inte finns tillräckligt med kommunikationer för att ta sig till och från aktuella aktiviteter (ofta i centralorten, där aktiviteterna anordnas), främst på kvällar och helger.

Våldtäkter och våld är två tydliga punkter som framkom från resultat av Open Space, som ungdomarna uttryckte sin oro kring. Unga säger att de saknar trygghet när de ska gå/åka hem på kvällar, saknar vuxna på stan och känner sig rädda när de ska träffa kompisar på stan. Att våld och våldtäkter inte bara sker nattetid utan även på dagtid är också något som bidrar till känslan av att det inte är säkert att själv röra sig ute. *Vilka kan man egentligen lita på?* säger en ung kille i Göteborg. Att många skolor inte har "rastvakter, fritidspersonal eller trygghetsvärdar" har bidragit till ett hårdare klimat och flera unga uttrycker sin oro för att våldet även har kommit innanför skolans portar.

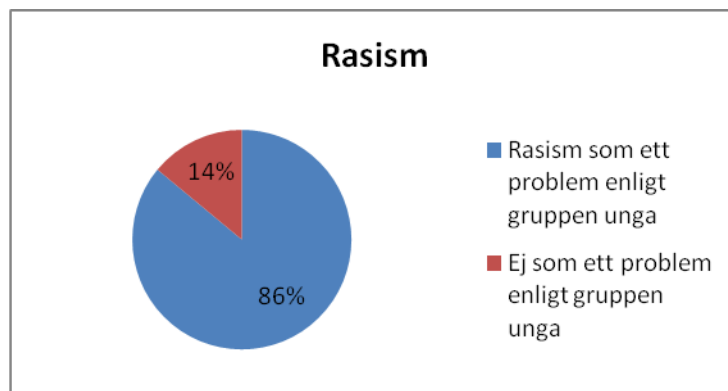
Vid en enkätstudie gjord i 14 gymnasieskolor i Sverige (Weinehall, 1999) för att kartlägga våldet i de ungas vardag, visade det sig att mer än var femte gymnasieelev blivit utsatt för

våld utomhus på fritiden. Även hot och att bevittna våld är vanligare utomhus än inomhus på ungdomars fritid (Weinehall, 1999). I Rings (2005) rapport uppger 23 procent av de svarande niondeklassarna att de någon gång utsatts för lindrigt våld och 6 procent att de utsatts för grövre våld. Enligt dem som blivit utsatta för våld anger 45 procent av dem att det inträffade i skolan, 7 procent i hemmet, 4 procent hos någon annan, 5 procent på ett allmänt kommunikationsmedel och 39 procent på det mycket vaga alternativet "någon annanstans" (Ring, 2005). Det är alternativet "någon annanstans" som Fryshuset istället ser skulle kunna ersättas av trygga, inspirerande mötesplatser där också vuxna befinner sig.

Zlatan, Robyn, fritidsledaren eller Hitler- Avgörande vem som visar vägen

Det är tydligt från Open Space och dialogen Fryshuset haft, att relationer till kompisar och vuxna är avgörande för ungdomarna. Relationen till vuxna bevisas genom alla de vuxna som unga tar upp under rubrikerna för inspiration och nöjdhet. Det syns också genom det missnöje som visas genom avsaknaden av vuxna, att de inte lyssnar eller finns där. Relationer till bra lärare, fritidsledare, polisen nämns genomgående.

Förebilder, goda vuxenrelationer, stödjande och bekräftande vuxna utanför familjen och engagerade vuxna kan ha en avgörande betydelse för en ung människas utveckling. När dessa trygga, starka vuxna förebilder saknas hittar unga andra att se upp till. Umgänge med kamrater som bryter mot samhällets normer är en av de tydligaste riskfaktorerna för en ogynnsam social utveckling. Ett tydligt sådant tecken är nazism och rasism som ofta sprids i områden där det finns segregation och få eller inga mötesplatser som engagerar.

Figur 3: Rasism som ett problem i kommunen enligt unga

86 procent av gruppen unga nämner i Open Space rasism som ett av de fem största problemen som finns inom deras kommun. 50 procent av de vuxna tycker att detta var ett av de fem största problemen.

Enligt en rapport från statens offentliga utredningar, 2010:15, så är det minst 5000 unga personer under 21 år som står i riskzonen att bli rekryterade till kriminella nätverk. Genom mötesplatser kan man erbjuda alternativ till riskmiljöer och riskfyllda aktiviteter.

Inte för unga, utan med unga

Ungas upplevelse att vuxna inte lyssnar eller tar dem på allvar är tydligt i resultatet från Open Space men framförallt utifrån de samtal vi haft med ungdomarna. Samtidigt som de unga ges möjlighet att under dialogkonferensen skriva och berätta om de saker de vill ska förändras inom hemkommunen så kommer kommentarerna: *Politikerna lyssnar ändå inte eller det spelar ingen roll vad vi säger, det kommer ändå inte att hända något.*

Kommunikationen har med andra ord en central roll. Om unga inte tillåts eller känner att de inte blir lyssnade på får de ingen möjlighet att påverka sin situation och sin framtid. Om vuxna inte lyssnar in vad unga vill ha för typ av mötesplats leder det inte bara till att de inte kommer, utan även till ekonomiska felsatsningar av resurser, pengar som kunde ha gjort mer nytta för unga någon annanstans. Genomgående upplever unga tjejer att stora resurser läggs på verksamheter som vanligtvis riktas till killar, såsom hockey. Tjejer känner också ofta att de inte alltid vågar besöka fritidsgårdarna eftersom de upplever att det är killarnas mötesplats.

Delaktighet i projekt, där ungdomarna själva får tycka till och ta ansvar leder till att de växer som individer. Inkluderande i projekt innebär också en större benägenhet att tidigare utveckla entreprenörsanda. En lösning för att få till en dialog och få en bra relation på köpet, är att ge unga ansvar och fullt mandat t.ex. i att skapa evenemang. Ungdomsråd räcker inte, som ung måste man få se att handlingar och delaktighet leder till förändringar. Därför behöver unga få vara med i hela processen. Aktiviteten ska inte heller skapas för de unga, utan tillsammans med de unga för att bli en framgång. Vuxna undrar varför ingen kommer till just deras evenemang – unga säger att detta inte alls är vad vi vill ha. Via dialog kommer man förbi detta problem. Under en diskussion i Oskarshamn pratade en grupp om polisen: *Vi vuxna upplever att vi har en bra polis, varför fungerar det inte jämte ungdomarna?* Det enkla svaret är, för att det inte förs en dialog med de unga. De vill också ha ett bra samarbete med polisen men på ett annat sätt än de vuxna vill. I och med denna diskussion så fick vuxna och unga upp ögonen för varandra och att man faktiskt vill samma saker bara på lite olika sätt.

Skolan – mötesplatsen där unga hänger allra mest

Problematiken kring mötesplatser som tidigare diskuterats är en avgörande fråga för de unga. Den viktigaste mötesplatsen är troligen skolan, där de spenderar sin huvudsakliga tid under uppväxtåren.

Många faktorer, positiva och negativa som ungdomarna nämner i Open Space, såsom bra och dåliga vuxna, vänner, mobbning, rasism, hbt-frågor möter de inom skolan. Men skolan är också den plats där en naturlig dialog mellan vuxna och unga kan finnas, där nya möten med människor sker och kunskap om omvärlden lärs ut. Detta är viktigt för att öka förståelsen om andra människor så att fördomar kan motverkas.

Misslyckande i skolan är en väl dokumenterad riskfaktor för ohälsa och kan få stora konsekvenser för framtiden. En oavslutad skolgång kan bero på olika saker, och resultatet från Open Space visar att ungdomarna bryr sig mycket om sin situation i skolan. Många gånger nämns bra och dåliga lärare som avgörande för trivseln i skolan. Här kan fritiden spela en stor roll genom att erbjuda lärande med en annan pedagogik i en annan miljö vilket kan stärka motivationen. En ofullständig grundskoleutbildning kan göra att man aldrig når det jobb man önskar och i värsta fall att man aldrig kommer in i samhället. Idag fastnar 10 procent av Sveriges ungdomar i utanförskap och utanförskapet blir ofta permanent.

Mycket är bra och mycket kan bli bättre

Vi har sett och fått fram vad de unga ser som de största problemområdena inom sina hemkommuner och vad kommunerna måste lägga fokus på. Men vi får absolut inte glömma att majoriteten av alla barn och ungdomar i Sverige faktiskt mår bra! Som en tjej i Växjö uttrycker det: *Idag har det snackats mycket om de negativa sakerna här i kommunen, jag vill bara säga att jag trivs jävligt bra här och det är en bra kommun att växa upp i!*

Till att börja med har de senaste 100 åren inneburit stora förändringar för de grundläggande förutsättningarna till en bra livsstandard. Barnadödligheten har minskat, färre avlider av svåra sjukdomar som barncancer, tandvården är mycket bättre och barns lagliga rättigheter har kraftigt förbättrats. Unga idag har väldigt mycket som inspirerar dem vilket vi också

glädjande nog har sett i våra resultat. De får en chans att utvecklas och lära inom skolan, uttrycka sin kreativitet och passion med sport och andra intressen och är över lag nöjda med sin situation. Men fortfarande finns det arbete kvar att göra för att *alla* unga ska må bra och växa.

Det behövs egentligen inga extrema lösningar eller åtgärder, vi har redan svaren från de unga som *kan och vill* vara med och förändra– det gäller för oss vuxna att lyssna och involvera unga i projekt, processer och frågor som gäller dem själva.

Unga vill vara med och påverka, de vill träffa trygga vuxna och de vill träffas på andra ställen än hemma. Under vår treåriga resa har vi sett och hört unga uttala sig om att de vill skapa en dialog med de vuxna. I Skövde kom det fram en 13-årig tjej och sa: *Jag vill prata – får jag det? Självklart förklarade vi.* Hon ville så gärna ställa frågor till politiker som satt i salen och få svar varför hon inte fått hjälp med just sin idrott. Och just det gjorde hon. Ställer sig upp inför 250 personer och frågar: *Varför får inte cheerleading mer plats och hjälp?* Ingen svarade henne. Fast det i publiken satt 15 stycken politiker, ett antal nämndemän och tjänstemän så kunde ingen svara henne. Liknande situationer var vi med om på många andra orter.

I Linköping var det en tjej som kom fram och frågade om vi visste hur en viss politiker såg ut. Självklart förde vi ihop henne med politikern i fråga. Hon bodde i Linköping men hade ingen aning om hur den skolansvarige politikern såg ut. Detta är en återkommande fråga. Unga vill prata med de som bestämmer, de vill ha svar på sina frågor och det vill känna sig hörda.

I Växjö nämndes frågan om ett ungdomshus många gånger och till sist ställer sig en politiker upp och säger: *År 2013 så har ni ert hus klart.* Jättebra att det var någon som vågade ställa upp för de unga, nu gäller det bara att det levereras också. Under våra samtal med de vuxna har vi fått höra att de gärna vill tala med de unga men de unga kommer inte på möten som de annonserar ut. Varför? Jo för de unga tror inte att de ska tas på allvar. Många har suttit i möten med kommunen i så kallade ungdomsråd men upplevt att det inte tjänar något till. Inget händer men kommunen känner sig duktiga som har dessa ungdomsråd. I Skövde kallade kommunen in till ett möte med unga. De unga gick motvilligt dit på uppmaning av en engagerad lärare. När de lämnade mötet sa de till kommunens ansvarige för barn och ungdomsfrågor: *Vi trodde verkligen inte att detta skulle vara seriöst utan ännu ett möte för att det ska se bra ut.* Men här känner vi att vi kan påverka vår egen situation som unga i Skövde. Det är just sådana möten som behövs.

Fryshusandan ger verktyg till fortsatt arbete

Vi tror att Fryshusandan med dialogkonferenser bidragit till att kommunerna har en modell för att skapa respektfulla möten mellan unga och vuxna eller som en vuxen deltagare uttryckte det: *Jag hoppas verkligen att det blir någonting av diskussionerna. Eftersom man ska ge konkreta förslag och har linjer att utgå ifrån borde det inte bli luddigt. Vi vill se resultat, sa hon* (intervju i Dalademokraten).

Resultat från Fryshusandan skulle också kunna bidra till en nationell handlingsplan som gäller för hela landet då vi sett att det ser likadant ut i hela Sverige. På detta sätt skulle kommunerna ha något att luta sig tillbaka på när de ska ta beslut gällande ungas situation i kommunen. Skulle vi kunna se till att alla unga har en trygg vuxen kring sig, en mötesplats att vara på där de även kan föra dialog med vuxna som lyssnar så tror vi att Sveriges unga skulle må ännu bättre. Att vara ung idag är inte lätt med den press som finns från skolan, hemmet och kompisar. Det är inte många unga som vill snatta, bråka, starta bilbränder, mobba, slåss, våldta, ha sex för tidigt eller med fel person, supa, knarka, begå brott eller skolka, men det händer ofta att unga gör detta.

Vuxen: (uppföljningsmöte Fryshusandan) *Vi vet ingenting om människor så länge vi inte pratar med dem.*

Att det finns mycket att göra råder det inget tvivel om, men vi vill också lyfta alla de eldsjälar och bra verksamheter som vi mött under våra tre år med Fryshusandan. Många har vi haft möjlighet att lyfta fram genom Vattenfalls energispridarpris, andra har vi dokumenterat på film för att sprida kunskap och idéer. Se www.fryshuset.se/fryshusandan

Recept för en framgångsrik ungdomspolitik

Under vår resa i Sverige har vi stött på exempel på bra verksamheter och kommuner som lyckats forma en framgångsrik ungdomspolitik. Vi har här sammanställt några faktorer som kommunerna själva sagt är anledningen till att de lyckas med sitt arbete. För att en kommun ska kunna hjälpa unga måste många olika instanser vara involverade. Dialog mellan unga och vuxna måste ske och man måste även ge unga fria händer i vissa situationer så de får växa som individer och på så sätt hjälpa kommunen att bli en bättre ungdomskommun.

Punkterna nedan är utifrån de samtal vi haft med kommunen innan, under och efter att vi genomfört Fryshusandan. En dialog med 7000 unga, och vuxna som arbetar med och för unga inom allt ifrån socialtjänsten, skola, politiker och fritid.

En ungdomspolitisk handlingsplan

Det är viktigt att kommunen arbetar utifrån en ungdomspolitisk handlingsplan. Att det i alla beslut som tas finns med att unga ska vara delaktiga i besluten som gäller dem själva. Unga vet ofta vad som behövs och krävs för att de ska må bra. Vi har sett att unga ofta vill engagera sig både i föreningslivet och politisk men inte vet hur det ska göra detta. Låt de unga komma med i diskussionerna och vara med i utformningen av handlingsplanen så kommer kommunen få ett rikare ungdomsengagemang.

Arbetar progressivt med delaktighet och ungas inflytande

Exempel på detta är att skapa mötesplatser, aktiviteter, evenemang med mera där de unga inte bara är med och tycker till utan är med i själva genomförandet. Ungdomsråd är också bra, men det får inte se ut som idag att de unga uttrycker vad de vill men att ingenting händer efter det. Det måste finnas en plan hur deras förslag ska tas hand om, annars får det snarare motsatt effekt. Ungdomarna får minskat förtroende för de vuxna och vi får färre engagerade unga och glappet mellan generationer växer.

Ett aktivt arbete för resursintegration i lokalsamhället

Bryt stuprören mellan de olika förvaltningarna samt mellan offentliga, ideella och privata verksamheter. Uppmuntra till ett aktivt samspel mellan de många resurser som arbetar med ungdomar utifrån olika perspektiv. Offentliga, ideella och privata resurser tillsammans. Så skapas en stark kraft för ungas aktiva liv i kommunen.

Öppenhet – ett ledord

Om det i kommunen finns en kultur som präglas av öppen dialog kommer unga må bättre, känna sig mer redo att ta kontakt med personer som är annorlunda än dem och även våga vara sig själva. Kommuner som har öppen dialog har ofta ett mer positivt arbete med HBT-frågor, mindre rasism och fler som vågar prata om invandring, sexualitet med mera.

Satsa på skolan

Skolan är den överlägset viktigaste resursen för ungas framtidstro. Där spenderas merparten av tiden och är den arena där vi till stor del formas som individer. Där skapas relationer till vänner och andra vuxna som inte är föräldrar. Man får kunskap om skolämnen och framförallt kunskap om omvärlden. Hur unga upplever sin skolgång och vad de får med sig därifrån är på många sätt avgörande för framtiden. Skolan behöver ha andra vuxna än lärare som har tid att engagera sig i eleverna. Finns fritidspedagoger eller resurspersoner inom skolan som också kan uppmuntra, stödja och fånga upp eleverna kan skolan bli ännu mer framgångsrik.

Långsiktighet i investeringar för förebyggande socialt arbete

Individen måste sättas i centrum och samarbete mellan olika aktörer krävs, annars kostar det alldeles för mycket både mänskligt och samhällsligt. Konkreta exempel på vad en kommunstyrelse kan göra är att:

Skapa ett socialt investeringskonto

Se över den kommunala lednings- och organisationsstrukturen

- Sluta tänka i kortsiktigheter
- Reducera sugrör och stuprör

Skapa en socioekonomisk skuggbudget

Det är bättre att bygga ett staket framför stupet än ett sjukhus efter.

Helhetssyn på ungas liv. Att arbeta både förebyggande och främjande

De som finns runt omkring varje ung, såsom föräldrar, lärare, fritidspersonal, tränare och socialarbetare med flera ska arbeta tillsammans, och det arbetet måste börja redan i unga år. Viktigt är också att kommunen arbetar proaktivt med ungdomsfrågor från olika håll. Att man inom kommunen samverkar utifrån sina olika perspektiv som skola, fritid och föreningsliv.

Aktiv samordning av ett starkt och vitalt föreningsliv

En gemensam samordnare ökar chansen till samverkan mellan föreningar och därigenom skapas ett ännu starkare och attraktivare föreningsliv i kommunen. Att fler unga vill vara med i föreningar och få möjlighet till utveckling, vänskap, kreativitet och ansvarstagande borde varje kommun sträva efter.

Mötesplats 2.0 - ger utrymme för många olika kultur- och fritidsintressen

Mötesplatserna ska skapas utifrån vad unga vill ha i samförstånd med vuxna. För att inte kommunen ska förlora pengar - som idag sker genom att öppna verksamheter som de tror att unga vill ha - måste dialog med unga ske innan verksamheten bestäms. I en kommun finns det oftast många olika intressen som spelar roll när mötesplatser ska skapas. Viktigt är då att göra mötesplatserna så varierande som möjligt eftersom ungdomarna har varierande fritidsintressen, behov och önskningar.

Stark koppling mellan aktiv ungdomspolitik och demografi

Att ungdomar lämnar sin hemort (speciellt i mindre städer) är vanligt förekommande. För att få dem att stanna kvar på orten måste unga uppmuntras att delta i evenemang. Det är viktigt att de ser en framtid på orten och att de har möjlighet att påverka den.

Vad gör vi nu?

Det är upp till varje kommun att ta tillvara resultatet på frågan Open Space och de idéer till handlingsplaner som kommit fram. I flera fall har ett samarbete fortsatt med Fryshuset. Genom våra erfarenheter och verksamheter arbetar vi för att möta de behov som kommunen har inom sociala projekt, fritidsprojekt, handledning, utbildning m.m. Vi har bland annat hjälpt kommuner med förslag hur ett ungdomens hus kan se ut och hjälpt dem starta verksamheter för tjejer och killar. Vi har även gett föreläsningar om våra verksamheter för att ge inspiration och idéer till att starta nya och utveckla existerande projekt.

- Fryshuset har inhämtat enorm kunskap från de möten och samtal som vi nu haft med över 7000 människor. Vi har inspirerats av det engagemang vi sett och den vilja både unga och vuxna visat för att arbeta framåt. De resultat som framkommit från Open Space och de kvalitativa samtal vi haft är tydliga, och likaså är svaren och lösningarna. En viktig del av lösningen är att vi måste skapa mötesplatser som attraherar unga att komma dit, på så sätt motarbetas även de negativa konsekvenserna såsom alkoholkonsumtionen, risken att hamna i fel umgänge och otrygga situationer på gator och torg. Den viktiga och avgörande skillnaden nu från tidigare skapande är att det måste göras i dialog med ungdomar. 3000 av Sveriges

unga har dessutom berättat och intygat att de både kan och vill vara med för att påverka och förändra. Det gäller att vuxna låter dem göra det, genom att lyssna, involvera och överlåta ansvar.

Fryshusets entreprenörprojekt - ett konkret sätt att stödja unga

Fryshuset ser den enorma potential ungdomarna besitter och har därför bildat Fryshusets entreprenörprojekt som ett resultat av Fryshusandan. Verksamheten syftar till att bidra till utvecklingen av fler bra ungdomsverksamheter runt om i landet och att skapa förutsättningar för ungdomars innovationsförmåga och drivkraft. Många av dem som ingår i projektet är eldsjälar som arbetat inom de verksamheter som blivit nominerade till Vattenfalls Energispridarpris under Fryshusandan.

Stöd ges till vuxna som har eller vill starta ungdomsverksamhet, vanligen för att lösa ett eller flera lokalt bundna problem, och till ungdomar som vill genomföra sina egna idéer. Beroende på behov kan det till exempel innebära handledning, möjligheter till ett relevant nätverk, framtagning av dokument och andra verktyg för att ta sig vidare.

Under 2011 går särskilt stöd till aktivitetsbaserade ungdomsverksamheter i (än så länge) fyra städer. Dessa städer är Stockholm, Umeå, Örnsköldsvik och Linköping. Ytterligare 30 andra verksamheter i landet har visat intresse för Fryshusets Entreprenörprojekts stöd. Antalet är stadigt växande.

Ett stort tack

Avslutningsvis vill vi tacka Familjen Erling Perssons Stiftelse, Stiftelsen Marcus och Amalia Wallenbergs Minnesfond och Vattenfall som möjliggjort denna fantastiska resa som Fryshuset har gjort .

Tack vare ert stöd har unga över hela landet fått möjlighet att uttrycka sina åsikter och fått bekräftelse att deras röst och åsikter är viktiga. Fryshuset har nu ännu djupare kunskap om och hur vi ska fortsätta arbeta för att hjälpa unga till en bättre framtid, en framtid de själva ska vara med och forma.

Fakta om genomförandet av Fryshusandan

Fryshusandan är en tvådagarskonferens där vi samlar unga från 15 år och uppåt samt vuxna som jobbar med och för unga. Dag ett genomför vi en workshop som inspirerats av en modell som heter "Open Space"/"Förändringens fyra rum". Det är en teori om förändring som baseras på Claes F. Janssens forskning vid Stockholms universitet. Grunden för teorin är en modell i fyra delar som visar hur en individ eller en grupp går genom olika stadier i en förändringsprocess. De fyra delarna är nöjdhet, censur/förnekande, förvirring/konflikt samt inspiration/förnyelse. Dessa diskuterar sedan alla deltagare utifrån ett ungdomsfokus för respektive hemkommun. När deltagarna arbetar med de fyra rummen sitter unga och vuxna åtskilda. Detta för att alla ska känna att de kan och är fria att uttrycka sig, fråga och våga säga vad de verkligen tycker. Övningen pågår i cirka 1,5 timme fram till lunch.

Efter lunch samlas alla, vuxna och unga för att tillsammans lyssna på en inspirationsföreläsning samt att Vattenfall delar ut ett pris. Priset som är på 30 000 kr heter Vattenfalls Energispridarpris och ges till en person eller organisation som i den aktuella regionen gjort särskilda insatser för barn och ungdomar.

Under tiden som inspirationspasset pågår sammanställs allt material från Open Space. På eftermiddagen redovisas vad de unga och de vuxna har sagt i de olika "rummen" och efter det sker en öppen diskussion mellan unga och vuxna. Detta resulterar sedan till att vi skriver ner konkreta förslag från alla deltagare som blir idéer till en handlingsplan för kommunens beslutsfattare att gå vidare med. Att de unga får möjlighet att fråga ut de vuxna, exempelvis politiker, har visat sig vara väldigt lyckat och efterlängtat.

Dag två är det föreläsningar från Fryshusets olika verksamheter. Föreläsningarna är baserade på det förmöte som vi haft med kommunen och programmet sätts ihop utifrån deras önsknings och behov.

Vi har under dessa tre år haft 26 nedslag och där igenom träffat 120 st kommuner. Det har varit cirka 7500 deltagare och av dessa är cirka 3000 unga.

I samband med Fryshusandan har Fryshuset även producerat en film som presenterar regionens arbete för och med ungdomar. Alla filmer finns tillgängliga via www.fryshuset.se/fryshusandan

Fryshusandan har fått mycket uppmärksamhet i media.

- 42 artiklar i olika lokaltidningar (har ofta varit helsidor och framsida från själva konferenserna och artiklar inför och efter)
- 15 inslag i radio (främst Sveriges Radio där det ofta varit flera inslag från samma konferens),
- 8 inslag i TV (SVT och TV4)

Ett urval av tidningsartiklar och nyhetsinslag från radio och TV finns att hitta via www.fryshuset.se/fryshusandan

Resultatet av Open Space under Fryshusandan

Nedan visas en topp femlista på vad unga och vuxna ansåg vara det viktigaste inom varje "rum", censur, missnöje, nöjdhet och inspiration.

	UNGA - Från 15 år och uppåt	VUXNA - som jobbar med och för unga
CENSUR	<ul style="list-style-type: none"> • Rasism/segregation/fördomar/Mobbning/våld • Droger/alkohol/langning/ • Inget (socialt) att göra på helger och kvällar/elitsatsningar idrott • Psykisk ohälsa/självmod/ätstörningar/problem hemma • Sex /abort / tonårsgraviteter/HBT 	<ul style="list-style-type: none"> • Rasism/segregation/Mobbning/våld/Missbruk/problem hemma /alkohol/droger • Brist på Aktiviteter/ Exkluderande elitsatsningar • Jantelagen, svårt att få igenom förändringar och nya idéer, • Många misslyckade verksamheter o ej genomtänkta satsningar
FÖRVIRRING /MISSNÖJE	<ul style="list-style-type: none"> • Mobbing, rasism, psykisk ohälsa • Inga aktiviteter, (satsas på fel saker t ex kulturens hus, tomma lokaler utnyttjas inte, dyrt) • Droger, alkohol • För få engagerade vuxna (lärare som blundar, för få poliser) • Kollektivtrafiken (inga bussar mellan 17 och 21 på helger, svårt att ta sig till mötesplatser) 	<ul style="list-style-type: none"> • Psykisk ohälsa, droger, mobbing, rasism ingen står upp för ungdomarna • Segregation, utanförskap, rädsla för andra kulturer • Ekonomi; sparkrav, felsatsningar, för få fritidsaktiviteter, inget får kosta • Dålig samverkan och kommunikation (mellan skola, hem, socialtjänst, polis, föreningar) och otydliga mål och strategier, trögt att genomföra idéer
NÖJDHET	<ul style="list-style-type: none"> • Engagerade vuxna, lärare, fältare, kuratorer, kamratstödjare föräldrar, hjälp i skolan etc. • Ungdomsverksamhet/satsningar • Idrott hockey/ridning/badplatser simhallar, bio • Ungdomsråd • Antimobb- och antidrogteam (ungdomar) • Respekt för andra kulturer 	<ul style="list-style-type: none"> • Ungdomarna, ungdomsråd • Eldsjälar / visionärer/ fältare/engagerade vuxna • Ungdomsverksamhet, föreningsliv, sociala projekt, • Nätverk och samarbete, vilja och engagemang finns • Tolerant och mångkulturell kommun
INSPIRATION	<ul style="list-style-type: none"> • Engagerade vuxna - lärare, föräldrar, syskon, fältare • Musik och kultur • Idrott • Mötesplatser, fik, festivaler (fryshuset nämns ofta) • Känsla av att kunna påverka sin vardag (ungdomsråd, vuxna som lyssnar, elevinflytande) 	<ul style="list-style-type: none"> • Förebilder/engagerade vuxna och unga • Öppenhet och samarbeten (unga, vuxna, kommun, ideella verksamheter, företag, stadsdelar) • Nyttänkande och att se resultat • Möjlighet att påverka, möjlighet till utveckling